

УДК 349.3

Мельник В. П.

*кандидат юридичних наук,
здобувач кафедри муніципального права та
адміністративно-правових дисциплін
Навчально-наукового інституту права ім. І. Малиновського
Національного університету «Острозька академія»*

СОЦІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ У СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Питання формування в Україні ефективної системи державного соціального захисту осіб з інвалідністю належить до найбільш складних та важливих у контексті розвитку громадянського суспільства, сучасної демократичної, соціальної та правової держави [1]. Адже, особливо останнім часом, у нашій державі, спостерігається тенденція до зростання чисельності осіб з інвалідністю. Тому, в умовах сьогодення перед суспільством та державою стоїть гостра проблема оптимізації державного соціального захисту, виходячи із необхідності забезпечення гідного рівня життя таких осіб. Актуальність цієї проблематики значно посилюється, ураховуючи відсутність системних кроків на шляху реформування соціального страхування та недержавного соціального захисту осіб з інвалідністю [2, с. 152–156].

© Мельник В. П., 2017

© Національний університет «Острозька академія», 2017

-
- Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

Питання правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю належать до недостатньо досліджених у сучасній юридичній науці. Окремі аспекти соціального захисту осіб з інвалідністю, їхніх прав і гарантій розкривають у своїх публікаціях такі вчені як: В. М. Андрійів, Н. Б. Болотіна, В. С. Венедіктов, С. В. Венедіктов, С. Я. Вавженчук, С. В. Вишновецька, Ю. М. Гришина, І. В. Зуб, М. І. Іншин, О. Л. Кучма, В. Л. Костюк, С. С. Лукаш, А. Р. Мацюк, Н. О. Мельничук, П. Д. Пилипенко, С. В. Попов, С. М. Прилипко, О. І. Процевський, В. О. Процевський, О. М. Обушенко, С. М. Синчук, О. В. Тищенко, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишева, В. І. Щербина, О. М. Ярошенко та ін. Варто також зазначити, що на тему соціально-правового захисту осіб з інвалідністю написано і захищено кілька дисертаційних досліджень, зокрема таких науковцями як: Н. П. Коробенко [3], Р. О. Павлюков [4], В. М. Тарасенко [5], М. В. Чічкань [6], Л. П. Шумна [7]. Проте вказані праці вже не відповідають вимогам сучасного стану соціального захисту осіб з інвалідністю, або розкривають лише окремі аспекти комплексної наукової проблеми соціального захисту осіб з інвалідністю. Відтак, актуальність дослідження сучасного стану соціального захисту осіб з інвалідністю залишається високою і таке дослідження має спиратися на новітні здобутки провідних вітчизняних та зарубіжних вчених.

Одним із способів впливу на суспільні відносини щодо соціального захисту осіб з інвалідністю є правове регулювання, встановлення, нормативне закріплення у нормативно-правових актах прав та обов'язків суб'єктів права з метою правового унормування вказаних відносин. Тож метою даної публікації є визначення правового статусу осіб з інвалідністю в системі державного соціального захисту.

Відповідно до положень статті 46 Конституції України громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Зазначене право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними [8]. Тож право на соціальний захист включає в себе право на соціальне забезпечення (детальніше про співвідношення понять соціального захисту та соціального забезпечення в законодавстві України див., наприклад, публікації Н. Б. Болотіної [9], М. І. Іншина [10], М. М. Клемпарського [11], С. М. Прилипка [12] та ін.).

Разом з тим, в наукових працях висловлюються різні підходи до розуміння соціального захисту як наукової категорії. Так, наприклад, І. М. Сирота вважає, що соціальний захист є однією із функцій держави та означає комплекс заходів матеріальної підтримки непрацездатних, найменш захищених громадян [13, с. 10]. Як стверджують Н. М. Внукова та Н. В. Кузьминчук, соціальний захист – це державна підтримка верств населення, які можуть зазнати негативного впливу ринкових процесів з метою забезпечення відповідного життєвого рівня, тобто заходи, що включають надання правової, фінансової, матеріальної допомоги окремим громадянам, що належать до найбільш вразливих категорій населення [14, с. 8]. Існує також позиція, згідно з якою соціальний захист розуміється як система принципів, методів, законодавчо встановлених державою законодавчих гарантій, заходів і закладів, які забезпечують оптимальні умови життя, задоволення потреб населення [15, с. 401].

У свою чергу, державне соціальне забезпечення, згідно з визначенням, яке наводить Б. І. Сташків, – це організаційно-правова форма соціального

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

забезпечення певних груп населення за рахунок бюджетних коштів у випадках і на умовах, передбачених законодавством, складовими якої є: 1) державне пенсійне забезпечення; 2) державна соціальна допомога; 3) державне соціальне обслуговування; 4) заходи соціальної підтримки [16, с. 79]. Джерелом фінансування соціального забезпечення є кошти державного бюджету.

Визначення поняття соціального захисту осіб з інвалідністю наводить у одній із своїх публікації Л. Ю. Малюга, яка в результаті аналізу модельного закону про соціальний захист осіб з інвалідністю та положень науки права соціального забезпечення робить висновок про необхідність виділення широкого та вузького розуміння поняття соціального захисту осіб з інвалідністю. У широкому розумінні, як стверджує дослідниця, під соціальним захистом осіб з інвалідністю потрібно розуміти сукупність гарантованих та реалізованих державою економічних, соціальних, правових заходів, які спрямовані на забезпечення нормальної життєдіяльності осіб з інвалідністю. У вузькому розумінні це поняття позначає безпосередню діяльність держави в особі відповідних державних органів, яка спрямована на забезпечення гідного життя осіб з інвалідністю шляхом надання певних соціальних благ у визначених законодавством обсягах [17, с. 43]. Натомість Р. О. Павлюков вважає, що соціальний захист неможливий без його нормативно-правового закріплення, а тому потрібно говорити про соціально-правовий захист осіб з інвалідністю, під яким науковець розуміє діяльність державно організованого суспільства щодо встановлення та реалізації гарантій прав осіб з інвалідністю в усіх сферах життєдіяльності, спрямована на забезпечення процесу їх інтегрування у суспільне життя та задоволення відповідних матеріальних та моральних потреб [4, с. 9].

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

Проте в умовах економічної кризи реальне забезпечення прав осіб з інвалідністю в системі соціального захисту вимагає комплексних та узгоджених дій державних установ, інститутів громадянського суспільства та представників бізнесу щодо соціального захисту людей з інвалідністю в Україні. Тому основним напрямком імплементації державної соціальної політики має бути поєднання правових, організаційних та фінансових механізмів захисту осіб з інвалідністю. Водночас систему соціального захисту осіб з інвалідністю складають: пенсійне забезпечення, соціальна допомога, реабілітаційні програми, медичне забезпечення та працевлаштування осіб з інвалідністю.

Соціальний захист осіб з інвалідністю включає в себе низку прав, гарантій, пільг, послуг та матеріальне забезпечення. Зважаючи на публічно-правовий характер відносин соціального захисту, такі права, пільги та гарантії для осіб з інвалідністю встановлюються нормативно-правовими актами. Наразі соціальний захист осіб з інвалідністю в системі державного соціального захисту становить досить розгалужений перелік елементів, які можна об'єднати у певні види. Критеріями для класифікації можуть бути вік (діти або повнолітні люди з інвалідністю), походження інвалідності (від народження, професійне, військове, в наслідок аварії на ЧАЕС), ступінь втрати працездатності тощо.

За змістом забезпечення як різновиду соціального захисту осіб з інвалідністю можна виділити наступні види: 1) позачергове обслуговування; 2) матеріальне забезпечення; 3) пільгове оподаткування; 4) медичне забезпечення; 5) санаторно-курортне лікування; 6) соціальні послуги; 7) технічні та інші засоби реабілітації та виробни медичного призначення; 8) автомобілі, їх зберігання та паркування, страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів; 9) реабілітаційні послуги; 10) профорієнтація та освіта; 11)

-
- Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

зайнятість та працевлаштування осіб з інвалідністю; 12) відпустки та лікарняні листки; 13) пільги на проїзд; 14) пільги у сфері зв'язку та інформації; 15) доступ до культури, фізкультури та спорту; 16) поліпшення житлових умов; 17) правова допомога; 18) притягнення до відповідальності [18].

Відповідно до статті 36 Закону України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні» [19] (далі Закон № 875-12), матеріальне, соціально-побутове і медичне забезпечення осіб з інвалідністю здійснюється у вигляді: 1) грошових виплат (пенсій, допомог, одноразових виплат); 2) забезпечення медикаментами, технічними й іншими засобами, включаючи друковані видання із спеціальним шрифтом, звукопідсилюючу апаратуру та аналізатори; 3) надання послуг по медичній, соціальній, трудовій і професійній реабілітації, побутовому та торговельному обслуговуванню. Конкретні види необхідної матеріальної, соціально-побутової і медичної допомоги особам з інвалідністю визначаються органами медико-соціальної експертизи в індивідуальній програмі реабілітації і надаються за рахунок коштів фонду соціального захисту інвалідів.

Правовий статус осіб з інвалідністю в системі державного соціального захисту визначається з урахуванням прав, гарантій та пільг, які мають такі особи відповідно до актів правового регулювання. Система актів правового регулювання, якими визначається правовий статус осіб з інвалідністю в системі державного соціального забезпечення, передбачає низку прав, пільг, гарантій, видів матеріального забезпечення, соціальних послуг тощо. Основним нормативно-правовим актом у системі правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю є зазначений вище Закон №875-12, у якому визначаються цільові сфери створення умов для нормальної життєдіяльності осіб з інвалідністю, такі як: діяльність державних органів

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

влади, освіта, профорієнтація і працевлаштування, участь осіб з інвалідністю у прийнятті рішень, матеріальне і соціальне оточення, фінансування соціальних проєктів і програм із соціального захисту осіб з інвалідністю. На виконання закону було прийнято низку підзаконних нормативно-правових актів, національні програми, які регулюють механізм його реалізації. Соціальний захист інвалідів з боку держави полягає у наданні грошової допомоги, засобів пересування, протезування, орієнтації і сприйняття інформації, пристосованого житла, у встановленні опіки або стороннього догляду, а також пристосуванні забудови населених пунктів, громадського транспорту, засобів комунікацій і зв'язку до особливостей осіб з інвалідністю.

Виходячи зі змісту Закону № 875-12, діяльність держави щодо людей з інвалідністю виявляється у створенні правових, економічних, політичних, соціальних, психологічних та інших умов для забезпечення їхніх прав і можливостей нарівні з іншими громадянами для участі в суспільному житті. Одним із напрямків забезпечення соціальної захищеності людей з інвалідністю в Україні є, зокрема, їх соціальний захист, який є складовою державної діяльності щодо забезпечення прав і можливостей осіб з інвалідністю нарівні з іншими громадянами та полягає у наданні пенсії, державної допомоги, компенсаційних та інших виплат, пільг, соціальних послуг, здійсненні реабілітаційних заходів, встановленні опіки (піклування) або забезпеченні стороннього догляду.

Відповідно до положень ст. 38 Закону № 875-12 особи з інвалідністю мають право на отримання безоплатно або на пільгових умовах на підставі індивідуальної програми реабілітації: 1) послуги із соціально-побутового і медичного обслуговування; 2) технічні та інші засоби реабілітації; 3) вироби медичного призначення; 4) автомобілі; 5) крісла колісні з електроприводом – за наявності відповідного медичного висновку.

-
- Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

Крім того, особи з інвалідністю, які отримують пенсію, що не перевищує мінімального розміру пенсії, або державну соціальну допомогу, призначену замість пенсії, а також діти з інвалідністю мають право на безплатне придбання лікарських засобів за рецептами лікарів у разі амбулаторного лікування. Особи з інвалідністю I і II груп мають право: 1) при амбулаторному лікуванні на придбання лікарських засобів за рецептами лікарів з оплатою 50 відсотків їх вартості; 2) на позачергове обслуговування в касах міського та міжміського транспорту, а також на підприємствах, установах та організаціях усіх форм власності та підпорядкування, які надають будь-які послуги населенню.

Особи з інвалідністю, у тому числі діти з інвалідністю за наявності медичних показань мають право на безплатне забезпечення санаторно-курортними путівками. Інформація про право на позачергове обслуговування має бути розташована на видному місці.

Порядок та умови забезпечення осіб з інвалідністю лікарськими, технічними та іншими засобами реабілітації, виробами медичного призначення, санаторно-курортними путівками, автомобілями, а також переліки технічних та інших засобів реабілітації і виробів медичного призначення визначає Кабінет Міністрів України.

Варто також зазначити, що особи з інвалідністю мають право на транспортне обслуговування на пільгових умовах (ст. 38-1 Закону № 875-12). Пільгове перевезення людей з інвалідністю здійснюють усі підприємства транспорту незалежно від форми власності та підпорядкування відповідно до Закону України «Про транспорт». Звуження змісту та обсягу права осіб з інвалідністю на пільговий проїзд транспортом не допускається.

Законом № 875-12 також закріплено, що передбачені цим Законом пільги зберігаються за особами з інвалідністю незалежно від виду

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

виплачуваної пенсії або допомоги, призначеної замість пенсії. У випадках, коли іншими нормативно-правовими актами передбачені норми, що підвищують встановлений Законом № 875-12 рівень соціального захисту осіб з інвалідністю, застосовуються положення тих нормативно-правових актів, які визначають найбільший рівень соціального захисту. У разі якщо особа з інвалідністю має право на одну і ту ж пільгу за кількома нормативно-правовими актами, то пільга такій особі надається лише за одним з них за його вибором (незалежно від підстави встановлення пільги). Водночас особа з інвалідністю може відмовитися від того чи іншого виду соціальної допомоги, якщо така пільга не повною мірою відповідає її потребам. У такому разі така особа вправі самостійно вирішувати питання про забезпечення себе конкретним видом допомоги за рахунок власних коштів з урахуванням компенсації вартості аналогічного виду соціальної допомоги, що подається державним органом.

Дотримання перелічених вище прав осіб з інвалідністю гарантується встановленням юридичної відповідальності. Так, згідно з положеннями статті 42 Закону № 875-12, особи, винні у порушенні вимог цього нормативно-правового акту, несуть установлену законом матеріальну, дисциплінарну, адміністративну чи кримінальну відповідальність. Зокрема, ст. 161 Кримінального кодексу України передбачена відповідальність за пряме чи непряме обмеження прав або встановлення прямих чи непрямих привілеїв громадян за ознакою інвалідності, у вигляді штрафу, обмеження волі або аж до позбавлення волі строком до 8 років залежно від обтяжуючих обставин.

Сучасні підходи до розуміння соціального захисту осіб з інвалідністю передбачають врахування європейського досвіду у цій сфері. Як зазначається в науковій літературі, сучасна система соціального захисту осіб з інвалідністю охоплює не лише державну соціальну допомогу та

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

пенсійне забезпечення, систему пільг і компенсацій та соціально-побутове обслуговування, але й включає охорону здоров'я, освіту та зайнятість осіб з інвалідністю, а також соціальну і професійну реабілітацію та соціальну інтеграцію в суспільство. Зазначена теза обґрунтовується тим, що в сучасному суспільстві будь-яка людина потребує розширеного соціального захисту, який полягає не тільки в фінансово-матеріальній підтримці, а й у створенні різнобічних умов для повноцінного функціонування і розвитку особи, максимальної реалізації її потреб та інтересів [20]. Таким чином, політика соціального захисту осіб з інвалідністю має включати нові концептуальні підходи, що охоплюють соціально-економічні, політико-правові, організаційно-управлінські, науково-методологічні, морально-етичні та інформаційні аспекти [21].

На сторінках наукових публікацій висловлюються пропозиції щодо удосконалення системи соціального захисту осіб з інвалідністю. Зокрема Н. Шаманська пропонує: 1) перехід від соціальних пільг до системи адресної соціальної допомоги, що сприятиме, на думку автора, наданню підтримки тим, хто її дійсно потребує, а також значній економії державних коштів; 2) скорочення переліку соціальних виплат, відмова від надання тих видів допомоги, які не дають значного соціального ефекту; 3) гнучке співвідношення адресної й безадресної допомоги в окремих соціальних програмах [22, с. 48]. Однак науковець не звернула увагу на те, що згідно з чинним законодавством деякі пільги, передбачені для осіб з інвалідністю, забороняється звужувати чи скасовувати (наприклад, на транспортні послуги – ст. 38-1 Закону № 875-12). На нашу думку, потрібно дбати не про звуження чинних прав та гарантій, а про ефективне їх використання та моніторинг, що за сучасних умов розвитку технологій цілком реально втілити. Тим більше, що як свідчить зарубіжний досвід соціального захисту осіб з інвалідністю в європейських державах такі пільги існують.

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

Як зазначає Л. І. Березовська, у Німеччині, наприклад, люди з особливими потребами у Німеччині мають право користуватися такими пільгами: 1) особам з інвалідністю, які мають серйозні ураження опорно-рухового апарату (переміщаються в інвалідному візку), списують податкові витрати на транспорт; 2) безкоштовний проїзд у громадському транспорті; 3) якщо особа з інвалідністю потребує постійного супроводу при користуванні громадським транспортом, то супроводжуючий має право безкоштовного проїзду в автобусі, поїзді та літаку на всій території Німеччини. Крім того особа, яка супроводить особу з інвалідністю, має право на пільгову оплату при відвідуванні громадських заходів, виставок, музеїв тощо або взагалі звільняється від оплати. Допомога на дітей з інвалідністю виплачується навіть після досягнення 27-річного віку, якщо особа не може забезпечити себе матеріально самостійно, а інвалідність була встановлена до досягнення нею 27 років [23, с. 192].

Не можна не погодитися з позицією В. Л. Костюка, який досліджуючи проблеми гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу, дійшов висновку зокрема про необхідність запровадження посиленого механізму співробітництва з ЄС з питань дотримання прав осіб з інвалідністю, а також розробки, громадського і експертного обговорення та наступного ухвалення Кодексу про права осіб з інвалідністю [24]. На нашу думку, потрібно активно впроваджувати та розвивати європейську політику щодо якомога ширшого залучення осіб з інвалідністю у суспільство, усунення фізичних та психологічних бар'єрів, а також формування позитивної громадської думки щодо правового статусу осіб з інвалідністю, захисту та дотримання їхніх прав.

Ураховуючи зазначене, основними тенденціями удосконалення соціально-правового статусу осіб з інвалідністю у державному

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

соціальному захисті є наступні: 1) формування на затвердження Національної стратегії реформування системи державного соціального захисту; 2) формування Національного реєстру людей з інвалідністю, переліку нозологій, основних їх потреб та інтересів; 3) формування та законодавче закріплення соціально-правового статусу осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту через призму їхніх прав, пільг та гарантій, обов'язків, з урахуванням міжнародних, у тому числі європейських, соціальних стандартів; 4) розробка дієвих, ефективних та доступних механізмів реалізації, гарантування прав, пільг та гарантій осіб з інвалідністю у державному соціальному захисті; 5) гармонізація та упорядкування діяльності уповноважених з прав людей з інвалідністю, запровадження їхньої звітності про дотримання прав людей з інвалідністю у державі; 6) запровадження державного та громадського моніторингу щодо дотримання прав осіб з інвалідністю; 7) запровадження ефективного державного нагляду та громадського контролю з питань прав осіб з інвалідністю; 8) посилення юридичної відповідальності за порушення прав осіб з інвалідністю.

В умовах утвердження в Україні ефективної моделі держави, посилення соціальної стратегії розвитку суспільства, видається доцільним ініціювати розробку проекту Кодексу про права осіб з інвалідністю через призму загальносуспільного консенсусу, з урахуванням міжнародних та європейських соціальних стандартів та його подальше ухвалення парламентом як основоположного кодифікованого закону. Кодекс про права осіб з інвалідністю має стати своєрідною «соціальною конституцією», що має консолідувати суспільство та державу.

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

Список використаних джерел

1. Мельник В. П. Конституційне право осіб з інвалідністю на соціальний захист: теоретико-правовий аспект / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2015. – № 1(11) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2015/n1/15mvptpa.p>
2. Мельник В. П. Державний соціальний захист осіб з інвалідністю: науково-теоретичний контекст / В.П. Мельник // Соціальне право. – 2017. – №1. – С. 152-163.
3. Коробенко Н. П. Пенсійне забезпечення по інвалідності в солідарній пенсійній системі України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.05 / Н. П. Коробенко ; Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України. – К., 2010. – 20 с.
4. Павлюков Р. О. Соціально-правовий захист інвалідів в Україні [Текст] : автореф. дис...канд. юрид. наук : 12.00.05 / Павлюков Роман Олександрович ; Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля. – Луганськ, 2009. – 20 с.
5. Тарасенко В. С. Правове забезпечення соціального захисту дітей-інвалідів в Україні : Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / В. С. Тарасенко; Одес. нац. юрид. акад. – О., 2005. – 18 с.
6. Чічкань М. В. Правове регулювання соціального захисту інвалідів в Україні: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / М. В. Чічкань ; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2009. – 20 с.
7. Шумна Л. П. Правові основи реабілітації інвалідів в Україні: Автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Л.П. Шумна ; Нац. ун-т внутр. справ. – Х., 2003. – 19 с.
8. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254-к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpsdz.pdf>.

9. Болотіна Н. Б. Право людини на соціальне забезпечення в Україні: проблема термінів і понять / Н. Б. Болотіна // Право України. – 2000. – №4. – С. 37–39.

10. Іншин М. І. Соціальний захист в Україні: сутність, проблеми та перспективи / М. І. Іншин, Д. І. Сіроха // Актуальні проблеми соціального права. Випуск II: науково-практичний посібник. Збірник статей учасників всеукраїнських соціальних програм (заходів) ВГОІ «Інститут реабілітації та соціальних технологій» у 2015 р. / За заг. ред. М. І. Іншина, В. Л. Костюка, В. П. Мельника. – К. : ПВГОІ «ІРСТ Україна», 2016. – С.14.

11. Клемпарський М. М. Співвідношення термінів «соціальний захист» та «соціальне забезпечення» в законодавстві України / М. М. Клемпарський // Право і Безпека. – 2003. – Т. 2. – № 3. – С. 90–92.

12. Прилипко С.М. До питання визначення змісту права на соціальне забезпечення в сучасних умовах / Прилипко С.М. // Розвиток законодавства про працю і соціальне забезпечення: здобутки і проблеми : тези доп. та наук. повідомл. учасн. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 5-6 жовт. 2012 р.) / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». – Х. : Право, 2012. – С. 384–391.

13. Сирота И. М. Право социального обеспечения в Украине / И. М. Сирота. – Х. : Одиссей, 2004. – 384 с.

14. Внукова Н. М. Соціальне страхування. Конспект лекцій / Н. М. Внукова, Н. В. Кузьминчук. – Харків, : Видавництво ХДЕУ, 2004. – 216 с.

15. Головатий М. Ф. Соціальна політика і соціальна робота : Термінологічно-понятійний словник / М. Ф. Головатий, М. Б. Панасик. – К. : МАУП, 2005. – 560 с.

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

16. Сташків Б. І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. – Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016. – 692 с.

17. Малюга Л. Юридична природа поняття соціальний захист дітей-інвалідів. – Юридичний вісник. – 2014. – № 1. – С. 40–45.

18. Деякі види матеріального забезпечення, пільг, гарантій та послуг, встановлених законодавством для повнолітніх і неповнолітніх осіб з інвалідністю [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dszn-zoda.gov.ua/sites/default/files/loadfiles/Minsoc/b.doc>

19. Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні: Закон України від 21 березня 1991 р. №875-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 21. – Ст. 252.

20. Соціальний захист населення України : навч. посіб. / авт. кол. : І. Ф. Гнибіденко, М. В. Кравченко, О. М. Коваль, О. Ф. Новікова та ін. ; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. – К. : Вид-во НАДУ; Вид-во «Фенікс», 2010. – 212 с.

21. Кравченко М. В. Актуальні проблеми соціального захисту інвалідів в Україні [Електронний ресурс]. Державне управління: теорія та практика. – 2010. – № 2. – Режим доступу: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10kmvziu.pdf>.

22. Шаманська Н. Соціальний захист населення в контексті надання соціальних допомог: сучасний стан і пріоритети / Н.Шаманська // Галицький економічний вісник. – 2013. – №2(41). – с.43–48

23. Березовська Л. І. Зарубіжний і вітчизняний досвід соціального захисту людей з особливими потребами / Л. І. Березовська // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. – 2010. – № 7. – С. 190–195.

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

24. Костюк В. Л. Проблеми гармонізації законодавства України щодо прав осіб з інвалідністю з відповідними стандартами Європейського Союзу / В. Л. Костюк // Право України. – 2016. – № 8. – С. 47–54.

Мельник В. П.

Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту

Стаття містить аналіз поняття соціального захисту осіб з інвалідністю, основних елементів їхнього правового статусу в системі державного соціального захисту. Наведено класифікацію видів соціального забезпечення осіб з інвалідністю. Загострено увагу на необхідності удосконалення правового регулювання соціального захисту осіб з інвалідністю з урахуванням європейських та універсальних міжнародних стандартів. Наголошується на необхідності розроблення, обговорення та ухвалення Кодексу прав осіб з інвалідністю.

Ключові слова: правовий статус осіб з інвалідністю; соціальних захист; правове регулювання соціального захисту; система державного соціального захисту.

Мельник В. П.

Социально-правовой статус инвалидов в системе государственной социальной защиты

Статья содержит анализ понятия социальной защиты людей с инвалидностью, основных элементов их правового статуса в системе государственной социальной защиты. Приведено несколько классификаций видов социальной защиты инвалидов. Обращается внимание на необходимости усовершенствования социальной защиты прав

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

людей с инвалидностью с учетом европейских и универсальных международных стандартов. Подчеркивается необходимость разработки, обсуждения и принятия Кодекса прав людей с инвалидностью.

Ключевые слова: правовой статус инвалидов; социальная защита; правовое регулирование социальной защиты, система государственной социальной защиты.

Melnik V. P.

The Socio-Legal Status of Persons with Disabilities in a State System of Social Security

The article deals with analysis of the notion of persons' with disabilities social security, the essential elements of their legal status in the system of state social security. Despite many publications in the field of persons' with disability rights, even though there several defended dissertations on this subject, the social security rights of persons with disability are on the agenda nowadays, because current situation with safeguarding social rights of disabled persons is far from satisfactory. Besides that the legal regulation is constantly developing, thus academic research and necessary publications are needed.

Different approaches to understanding concept of social security of disabled persons are examined and presented. The author shares thesis on socio-legal ground of social security of persons with disability due to extremely important rope of normative regulation of relationships of social security of disabled persons.

The author gives classification of different kinds of social maintenance of persons with disabilities. Besides that the most important constitutional and statutory laws' provisions are highlighted. The author critically assesses some latest proposals of researches regarding reforming of social security legislation.

▪ Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.

The paper draws attention to the necessity of improvement of social security of persons with disabilities based on European and universal international standards. It is supported the idea of drafting, public discussing and adopting of a Code of persons' with disabilities rights as an integral codified document aimed on facilitating of legal regulation, exercising and observing rights of disabled persons.

Key words: legal status of persons with disabilities; social security; legal regulation of social security; system of state social security.

-
- Соціально-правовий статус осіб з інвалідністю у системі державного соціального захисту / В. П. Мельник // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2017. – № 2(16) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lj.oa.edu.ua/articles/2017/n2/17mvpdsz.pdf>.